

А.О. Баранова, канд. екон. наук, проф. (*ХДУХТ, Харків*)

Т.А. Наумова, канд. екон. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ ШАХРАЙСТВА В ОБЛІКУ ПОЗИКОВОГО КАПІТАЛУ

В умовах нестабільного законодавства, великої кількості різновидів господарських операцій на підприємстві існує можливість появи тих чи інших відхилень у бухгалтерській звітності підприємства-клієнта. Відхилення в бухгалтерській звітності клієнта є майже завжди, і тому дуже важливо урахувувати такий ризик при плануванні аудиту. Будь-яка підозра щодо можливих неточностей або невідповідності записів в інформації, що розглядається аудитором, примушує останнього розширити процедури дослідження з тим, щоб розвіяти свої сумніви чи підтвердити підозру.

Обов'язки щодо попередження та виявлення фактів шахрайства і помилок покладається на керівництво підприємства і здійснюється шляхом впровадження та безперервної роботи ефективних систем бухгалтерського обліку і системи внутрішнього контролю.

Неточності або невідповідність інформації можуть виникати в результаті протизаконних дій з боку посадових осіб, які суперечать законодавству і здійснюються навмисно або ненавмисно, у зв'язку з чим одні протизаконні дії посадових осіб можуть розцінюватись як шахрайство (обман), інші – як помилка.

Для ефективності роботи з виявлення й усунення помилок і зловживань був розроблений і затверджений МСА № 240 «Відповідальність аудитора і розгляд шахрайства та помилки під час аудиторської перевірки фінансових звітів» Комітетом з міжнародної аудиторської практики та Інструкція «Відповідальність аудиторів у зв'язку зі зловживаннями, іншими аномаліями та помилками».

Під час планування та проведення процедур аудиту і звітування аудитор повинен оцінити ризик існування суттєвих перекручень у фінансовій звітності підприємства, які можуть бути результатом звичайних помилок або наслідком шахрайства. У науковій літературі існує різноманіття думок щодо трактування сутності таких категорій, як помилка, шахрайство в аудиті

До типових та можливих порушень по операціях з обліку позикового капіталу слід віднести:

– незадовільне оформлення первинних документів (застосування нетипових чи недоречних форм, відсутність підписів, печаток, не заповнення всіх необхідних реквізитів);

- безпідставне відвантаження готової продукції, товарів, здійснення робіт, послуг тощо і виникнення кредиторської заборгованості;
- безпідставне визнання витрат організації;
- неправильна класифікація сум кредиторської заборгованості на довгострокову та короткострокову;
- зарахування сплачених сум кредиторської заборгованості на погашення заборгованості невідповідних кредиторів;
- відображення кредиторської заборгованості на фіктивних рахунках неіснуючих клієнтів або за фіктивними нетоварними операціями;
- неправильне відображення бартерних операцій;
- знищення оригінальних документів;
- неправильне оформлення та пред'явлення претензій за договорами постачання;
- не оприбуткування товарно-матеріальних цінностей, отриманих від постачальників;
- приховування кредиторської заборгованості відображенням у Балансі (Звіті про фінансовий стан) згорнутого залишку;
- неправильне визначення (оцінка) сум кредиторської заборгованості у зв'язку з коливанням курсу валют на дату складання Балансу (Звіту про фінансовий стан) при розрахунках в іноземній валюті;
- заміна оригінальних виписок банку іншими або виправлення сум, що свідчать про погашення кредиторської заборгованості;
- неправильне визначення податкового кредиту з ПДВ;
- відображення в Балансі (Звіті про фінансовий стан) простроченої кредиторської заборгованості по закінченні строку позовної давності, що призводить до необґрунтованого зниження платежів до бюджету за податком на прибуток підприємства та податком на додану вартість;
- формальне проведення інвентаризації розрахунків;
- відсутність документів, якими оформляють кредитні відносини підприємства з банком;
- відсутність документів, що підтверджують законність нарахування та виплати робітникам грошових коштів;
- завищення обсягів робіт в документах на оплату праці відносно їх фактичного виконання;
- неправильне застосування ставки та пільг при нарахуванні ПДФО;
- несвоєчасність розрахунків з працівниками з оплати праці;
- невідповідність даних аналітичного та синтетичного обліку тощо.